

Uppföljningsrapport 2 2017 Bolag

Liseberg AB

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning	4
2 Resultatredovisning och verksamhetsanalys	5
2.1 Väsentliga händelser och verksamhetens utveckling.....	5
2.1.1 Affärsområden/dotterbolag eller motsvarande.....	6
2.2 Resultatanalys till och med perioden och helår	7
2.2.1 Utfall till och med perioden.....	7
2.2.2 Prognos.....	7
2.2.3 Resultat per affärsområden/dotterbolag eller motsvarande.....	7
2.3 Utveckling inom personalområdet.....	7
2.3.1 Personalvolym och lönekostnad.....	7
2.4 Investeringar	8
2.4.1 Projektredovisning.....	8
2.5 Nyckeltalsredovisning	8
3 Uppföljning av Kommunfullmäktiges budget	9
3.1 Göteborg ska vara en jämlik stad.....	9
3.2 De mänskliga rättigheterna ska genomsyra alla stadens verksamheter.	9
3.3 Den strukturella könsdiskrimineringen ska upphöra.	9
3.4 Göteborgarnas möjligheter till delaktighet och inflytande ska öka.	9
3.5 Idrotts- och föreningslivet ska nå fler målgrupper.....	9
3.6 Livsvillkoren för personer med fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning ska förbättras.	10
3.7 Individ- och familjeomsorgen ska skapa mer jämlika livs- chanser för stadens invånare.....	10
3.8 Alla elever ska oavsett bakgrund nå målen inom skolan och kunna utvecklas till sin fulla potential.	10
3.9 Äldres livsvillkor ska förbättras.....	10
3.10 Göteborg ska minska sin miljö- och klimatpåverkan för att bli en hållbar stad med globalt och lokalt rättvisa utsläpp.	10
3.11 Bostadsbristen ska byggas bort och bostadsbehoven tillgodoses bättre.	11
3.12 Det hållbara resandet ska öka.	11
3.13 Sysselsättningen för grupper långt ifrån arbetsmarknaden ska öka.....	11
3.14 Göteborg ska vara en hållbar innovationsstad med ökande jobbtillväxt	11
3.15 Göteborgarnas möjlighet att turista i sin egen stad ska öka.....	11
3.16 Tillgängligheten till kultur ska öka.....	12
3.17 Osakliga löneskillnader mellan män och kvinnor ska upphöra.	12
3.18 Göteborg ska öka andelen hållbara upphandlingar.....	12
3.19 Inrapportering av vissa mått	12

Bilagor

Bilaga 1: Miljöberättelse

Bilaga 2: Förstudie Lisebergs klimatpåverkan

1 Sammanfattning

Liseberg har under det första och andra kvartalet fullgjort sitt uppdrag enligt ägardirektiv och affärsplan.

2 Resultatredovisning och verksamhetsanalys

2.1 Väsentliga händelser och verksamhetens utveckling

Parken

Säsongsstatus

Sommarsäsongen har i stort sätt utvecklats enligt vad Liseberg har planerat och budgeterat inför 2017. Antalet betalande gäster i parken (capita) uppgår per vecka 36 till 2 036 000 vilket är cirka 70 000 efter budget men i nivå med fjolåret. Omsättningen i parken är 15 Mkr högre än fjolåret men ligger per vecka 36 cirka 2 procent efter budget.

Efterfrågan på Lisebergs olika produkter har varit fortsatt god och snittkonsumtionen per gäst har ökat och ligger per augusti cirka 3 procent över säsongen 2016.

Årets nyhet Loke och Balderområdet har haft en bra säsong och motsvarat förväntningarna. Nu pågår arbetet för fullt med bygget av 2018 års stora attraktionsnyhet Valkyria i Balderområdet.

Affärsområde restaurang är det område som mot budget tappar mest. Ackumulerat augusti 7 mkr mot budget och 1 mkr mot föregående år.

Satsningen på Max Hamburgare har dock visat sig att vara mycket lyckad och omsättningen på Fastfood har ökat med 9 mkr jämfört med förra året. Succén har dock en baksida, att vi har haft kapacitetsbrist på våra enheter, med långa köer som följd. Vi har samtidigt också sett, att vissa restaurangenheter har fått mer konkurrens, vilket betyder att en del omsättning har flyttat från restaurangerna till Fastfood.

Pop up-utställningen Klubbland har inte nått budgeterat antal gäster och Liseberg valde att ta bort entréavgiften till utställningen i juli. Det har gett märkbar effekt på gästvolymen men betyder samtidigt att vi inte når budgeterat resultat.

Liseberg fortsätter att utveckla produkten Halloween på Liseberg. Årets Halloween-säsong blir längre, 16 öppettid dagar varav fyra helger, och en större del av parken öppnas. Det budgeterade målet för 2017 ligger på 200 000 gäster.

Höstens Rondoshow med Bo Kaspersorkester har släppts till försäljning och premiären är den 21 september.

Julborden har släpps till försäljning och efterfrågan är hög och i nivå med föregående år.

Den 17 november öppnar parken för Jul på Liseberg. Målet är att nå 475 000 capitagäster och en omsättning (exklusive hyresgäster) på drygt 100 mkr.

Den största risken för ekonomiska avvikelser är uteblivna gäster under Halloween och Jul på Liseberg där en minskning av gästvolymen med 10 procent påverkar resultatet negativt med cirka 10–15 miljoner kronor. Halloweensäsongen är extremt svår att prognostisera eftersom vädret i kombination med få öppettid dagar har stor effekt på gästsiffrorna och därmed resultatet.

Boende

Hotell Heden har ökat sin boendeförsäljning med cirka 400 rumsnätter och sitt snittpris med hela 7 procent vilket resulterat i en ökad intäkt mot budget på 4 mkr ackumulerat augusti. Restaurangen visar en försäljningsökning under perioden och ligger resultatmässigt över budget. Resultatet före hyra visar ett täckningsbidrag på 13,2 mkr, ca 2,6 mkr över budget och är i paritet med utfall 2016.

Stugor & Camping har ökat sin boendeförsäljning med cirka 3 procent. Det är framförallt campingsegmentet som ökat. Totalt ligger intäkten över budget med 1,4 mkr

ackumulerat i augusti och 600 tkr över fjolåret. Försäljning av konferenser har återhämtat sig och sålt betydligt bättre under säsongen 2017. Resultat före hyra ackumulerat augusti ligger nu på 11,6 mkr vilket är 700 tkr över budget men cirka 400 tkr lägre än 2016.

Generellt

Årsprognosen för koncernen som helhet visar ett resultat på 80 mkr vilket är cirka 14 mkr lägre än budgeterat och 20 mkr lägre än föregående år. Organisationen skall nu arbeta med stort kostnadsfokus under hösten och i budgetprocessen 2018, där kortsiktiga effektiviseringar är nödvändiga.

Vi kan konstatera att den totala gästnöjdheten för Lisebergsbesöket är fortsatt mycket hög. Antalet helnöjda gäster har ökat inom de flesta områden förutom köer, där missnöjet är kopplat till högfrekventa dagar. Även boendet visar höga siffror när det gäller gästnöjdhet. Värt att notera är att antalet norska gäster har ökat och är nu i nivå med 2015.

Jubileumsprojektet

Entreprenadupphandlingen är nu publicerad och målet är att starta upp arbetet med systemhandlingar i februari 2018 för att kunna presentera ett riktpreis till sommaren 2018. Samråd är klart gällande detaljplan och granskning sker nu och det är vår bedömning att detaljplanen är klar till årsskiftet och vinner laga kraft till sommaren 2018. Tillsammans med styrelsen och fastighetskontoret ser Liseberg över en fastighetsreglering inom området för att kunna lyfta moms under projektet och för att få en fastighetsbildning som stämmer med framtida hotell och vattenland.

En parkeringsstrategi för området har arbetats fram och skall presenteras på styrelsemöte den 25 september.

Liseberg har som mål att bli en av Sveriges bästa arbetsplatser och som en del av denna resa använder bolaget enkätverktyget Great Place to Work. Det var i år tredje året som enkätundersökningen genomfördes under sommaren. De första resultaten från årets undersökning visar att Trust Index kommer att öka med 2 procentenheter till 74, vilket är högt om man jämför med andra företag och kollegor i branschen.

Liseberg fortsätter arbetet med att implementera LOU och fokuserar på hantverkartjänster och tekniska konsulttjänster. En genomlysning av hela bolagets leverantörsbas och inköpsbehov har gjorts för att få en samlad bild som underlag för att ta fram en plan för implementering av LOU i hela bolaget. Målsättningen är att implementeringsplanen ska presenteras för styrelsen vid styrelsemöte i december.

Liseberg för en löpande dialog med Trafikverket för att planera för genomförandet av Västlänken. Målsättningen är att minimera störningarna för Liseberg och för Trafikverket. Dialogen kan delas in i en teknisk del där själva arbetet, provisorier, rivning av byggnader etc. diskuteras och en del som rör det genomförandeavtal parterna behöver ingå för att reglera mellanhavandena. Avtalet mellan parterna är i stort sett färdigt för underskrift och kommer i sin slutliga form att presenteras för styrelsen den 25 september. Parallellt med detta arbete pågår en process vid miljödomstolen i Vänersborg gällande miljöprövning för Västlänken. Liseberg är sakägare och har lämnat in yttrande i målet. Liseberg håller löpande styrelsen underrättad om det arbete Liseberg utför gällande Västlänken.

2.1.1 Affärsområden/dotterbolag eller motsvarande

Se 2.1

2.2 Resultatanalys till och med perioden och helår

Resultaträkning i sammandrag

	Period				Helår			
	Utfall	Budget	Avv.	Utfall fg år	Prognos	Fg prognos	Budget	Bokslut fg år
Intäkter	907 167	909 358	-2 191	869 148	1 206 000	1 217 415	1 217 415	1 171 137
Kostnader	-751 908	745 157	-6 751	-704 608	1 116 560	-1 111 830	-1 111 830	-1 062 270
Rörelseresultat	155 259	164 201	-8 942	164 540	89 440	105 585	105 585	108 867
Finansiella intäkter	112	375	-263	146	1 000	1 000	1 000	115
Finansiella kostnader	-6 627	-8 778	2 151	-6 089	-10 000	-12 000	-12 000	-8 893
Resultat efter fin. poster	148 744	155 798	-7 054	158 897	80 440	94 585	94 585	100 089

2.2.1 Utfall till och med perioden

Se 2.1

2.2.2 Prognos

Se 2.1

2.2.3 Resultat per affärsområden/dotterbolag eller motsvarande

	Period			Helår			
	Utfall	Budget	Avvikelse	Prognos	Fg prognos	Budget	Bokslut fg år
Hotell Liseberg Heden	3 045	3 116	-71	4 575	4 575	4 575	4 716
Lisebergs Gäst AB	82	72	10	-1 441	-1 441	-1 441	200
AB Liseberg Skår	-4 393	-4 545	152	-7 975	-7 675	-7 675	-9 330

2.3 Utveckling inom personalområdet

2.3.1 Personalvolym och lönekostnad

Belopp i tkr	Utfall tom aug 2017	Utfall tom aug 2016	Prognos 2017	Bokslut 2016
Lönekostn. exkl arvoden	233 977	227 489	348 277	336 300
Arbetad tid (årsarbetare)	1 060	1 050	1 060	1 047
Lönekostnad per årsarbetare	221	215	329	321

Arbetad tid utfall t o m aug 2017 och 2016 är beräknad på årbasis arbetad tid (årsarbetare).

2.4 Investeringar

Investeringar i materiella och immateriella anläggningstillgångar

Nettoutgifter i mnkr	Utfall t o m aug	Prognos helår	Fg prognos helår	Budget helår
Nyinvesteringar				
Reinvesteringar	215 312	165 000	165 000	165 000
SUMMA INVESTERINGAR	215 312	165 000	165 000	165 000

I utfall t o m aug ingår även investeringar upparbetade till 75 Mkr vilka avser 2018 års investeringsbudget.

Investeringar i finansiella anläggningstillgångar

Aktier och andelar, i mnkr	Utfall perioden 2017
0	0
Summa investeringar	0

2.4.1 Projektredovisning

Projektredovisning investeringsobjekt, pågående och kommande projekt enligt investeringsplaner

Benämning projekt enl. inv. plan, i mnkr	Budget per projekt	Ack utfall tom perioden	Aktuell prognos för hela projektet	Beräknas färdigt (år, kvartal)
Åkattraktion Loke	88 000	83 839	85 700	2017 , kv2
Åkattraktion Valkyria	300 000	55 219	300 000	2018 , kv 2

Budget för Loke har reviderats till 88 Mkr där projektet tillbyggnad MAX (10 Mkr) och tematisering Balderområdet (8 Mkr) ingår.

2.5 Nyckeltalsredovisning

Nyckeltal

	Utfall perioden 2017	Budget/målvärde för perioden	Budget/målvärde för helår 2017	Utfall 2016	Utfall 2015	Utfall 2014
De vi är till för						
Verksamhet						
Medarbetare						
Ekonomi						
Rörelseresultat	155 259		105 585	108 866	132 563	133 679
Resultat efter fin poster	148 744		94 585	100 089	121 881	118 899
Kassalikviditet			210 000	215 000	211 000	209 000
Soliditet			63 %	62 %	58 %	53 %
Eget kapital			1 055 000	991 450	913 989	828 269

3 Uppföljning av Kommunfullmäktiges budget

3.1 Göteborg ska vara en jämlik stad

Bedömning av uppnådd målpåfyllelse	☒ God
------------------------------------	---

Liseberg skänker årligen ca 13 000 entré- och åkbiljetter till barnfamiljer med långvarigt försörjningsstöd och som kanske annars inte hade haft möjlighet att besöka nöjesparken.

Genom deltagande i Angeredsutmaningen erbjuds elever vid Angereds gymnasiet möjlighet till praktikplatser på Liseberg och en ingång till yrkeslivet. Liseberg har under sommaren medverkat i ett pilotprojekt där två asylsökande ungdomar haft praktik under åtta veckor.

3.2 De mänskliga rättigheterna ska genomsyra alla stadens verksamheter.

Bedömning av uppnådd målpåfyllelse	☒ God
------------------------------------	---

Alla våra nyanställda genomgår en utbildning som har med perspektivet att alla lika värde och att göra nöjesparken tillgänglig för alla.

När det gäller både våra gästenkäter som medarbetarenkäter finns möjlighet att identifiera sig som ett tredje alternativ till kvinna eller man.

Lisebergs anställda visar också i medarbetarenkäter att det här i hög grad är en arbetsplats där alla får vara sig själva och accepteras som de är.

3.3 Den strukturella könsdiskrimineringen ska upphöra.

Bedömning av uppnådd målpåfyllelse	☒ God
------------------------------------	---

Vi eftersträvar att våra verksamheter ska vara till för alla, vilket vi också vill spegla i det vi visar upp för gäst liksom internt i organisationen. När det gäller både våra gästenkäter som medarbetarenkäter finns möjlighet att identifiera sig som ett tredje alternativ till kvinna eller man.

När vi planerar akterna på våra scener eftersträvar vi ökad mångfald och en fördelning om 50/50 procent kvinnliga som manliga artister. Det lyckades på pricken för Lotta på Liseberg-akterna. Totalt för våra scenakter hamnar fördelningen på 54 procent män och 41 procent kvinnor samt 5% med blandade frontartister.

3.4 Göteborgarnas möjligheter till delaktighet och inflytande ska öka.

Bedömning av uppnådd målpåfyllelse	☒ God
------------------------------------	---

Lisebergs gäster har stora möjligheter att framföra sina åsikter till oss, vilket de också gör. Via gästenkäter, kontakt med vår Gästservice och direkt via e-post eller telefon.

3.5 Idrotts- och föreningslivet ska nå fler målgrupper.

Bedömning av uppnådd målpåfyllelse	
------------------------------------	--

Ej prioriterat.

3.6 Livsvillkoren för personer med fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning ska förbättras.

Bedömning av uppnådd måluppfyllelse

☒ God

Lisebergs mötesanläggningar Hotell Liseberg Heden, Lisebergsbyn, Rondo, Lisebergs Wårdshus och Lisebergsteatern har samtliga tillgänglighetsinventerats och publicerats på Tillgänglighetsdatabasen. (Nöjesparken finns sedan tidigare med i databasen.)

På Kaninteatern erbjuds såväl föreställningar med teckentolkning som syntolkning.

Liseberg medverkar i samarbetsprojektet "Jobbswinget" med Arbetsförmedlingen, där målet är att "sätta fart på den kraft och vilja samt de unika resurser som finns hos ungdomar med funktionsvariation". I år har 18 personer fått möjlighet att delta i Jobbswinget och därigenom haft anställning på olika avdelningar på Liseberg.

På omgjorda liseberg.se har tillgänglighetsinformation samlats på ett mer tydligt sätt än tidigare.

3.7 Individ- och familjeomsorgen ska skapa mer jämlika livs- chanser för stadens invånare.

Bedömning av uppnådd måluppfyllelse

Ej prioriterad.

3.8 Alla elever ska oavsett bakgrund nå målen inom skolan och kunna utvecklas till sin fulla potential.

Bedömning av uppnådd måluppfyllelse

Ej prioriterat.

3.9 Äldres livsvillkor ska förbättras.

Bedömning av uppnådd måluppfyllelse

Ej prioriterat.

3.10 Göteborg ska minska sin miljö- och klimatpåverkan för att bli en hållbar stad med globalt och lokalt rättvisa utsläpp.

Bedömning av uppnådd måluppfyllelse

☒ God

Liseberg arbetar aktivt, systematiskt och långsiktigt med miljöfrågor. Årets externa miljörevision som utförts av oberoende miljörevisorer resulterade återigen i ett förnyat miljödiplom.

Med utgångspunkt från genomförd miljöutredning arbetar verksamheten med sju fokusområden i miljöarbetet: Personalens miljökompetens och engagemang, Miljöhänsyn vid inköp och upphandling, projekt och underhållning/event, Matens miljöpåverkan, Energi och klimatpåverkan, Kemikalier, Avfall, källsortering och återvinning samt Buller.

En omfattande internt utbildnings- och kommunikationsinsats kring samtliga fokusområdena pågår med syfte att höja personalens miljökompetens och engagemang,

både hos tillsvidareanställda och säsongsanställda.

Vidare förstärks området hållbarhet och miljö under hösten genom en omorganisation och ny tjänst Hållbarhetschef har tillsatts.

Mer information om resultat och genomförda förbättringsåtgärder framgår av bifogad miljöberättelse.

3.11 Bostadsbristen ska byggas bort och bostadsbehoven tillgodoses bättre.

Bedömning av uppnådd måluppfyllelse	
-------------------------------------	--

Ej prioriterat.

3.12 Det hållbara resandet ska öka.

Bedömning av uppnådd måluppfyllelse	☒ God
-------------------------------------	---

Det har visat sig att gästernas resor har överlägset störst klimatpåverkan jämfört med övrigt inom verksamheten. Under det här året har vi därför kompletterat bolaget gästundersökningar för att förbättra dataunderlaget kring hur gästerna resor till/från oss. Vi kommer bearbeta underlaget framöver för att se om vi genom olika åtgärder kan påverka våra gäster att resa mer hållbart men här har vi inte full rådighet. Via vår hemsida lyfter vi fram olika resalternativ såsom klimatsmart kollektivtrafik och tåg <https://www.liseberg.se/planera-besoket/hitta-hit/>

Bifogar förstudie "Lisebergs klimatpåverkan".

3.13 Sysselsättningen för grupper långt ifrån arbetsmarknaden ska öka.

Bedömning av uppnådd måluppfyllelse	☒ God
-------------------------------------	---

Som ett led i att nå denna grupp medverkar vi i samarbetsprojektet "Jobbwinget" med Arbetsförmedlingen, där målet är att "sätta fart på den kraft och vilja samt de unika resurser som finns hos ungdomar med funktionsvariation". I år har 18 personer fått möjlighet att delta i Jobbwinget och därigenom haft anställning på olika avdelningar på Liseberg.

Lisebergs deltagande i Angeredsutmaningen leder till att elever på Angeredsgymnasiet får möjlighet att göra praktik och studiebesök på Liseberg. Syftet med vår medverkan är att bidra till att skapa kontakter mellan ungdomar i Angered och Liseberg som arbetsplats och att ge ungdomarna en inblick i arbetslivet.

3.14 Göteborg ska vara en hållbar innovationsstad med ökande jobbtillväxt

Bedömning av uppnådd måluppfyllelse	
-------------------------------------	--

Ej prioriterat.

3.15 Göteborgarnas möjlighet att turista i sin egen stad ska öka.

Bedömning av uppnådd måluppfyllelse	☒ God
-------------------------------------	---

Nöjesparkens säsong har utökats till tre säsonger, vilket gör parken tillgänglig för besök en allt större del av året. Liseberg erbjuder åkattraktioner, kulturupplevelser, mat & dryck, shopping, events så (som Trädgårdsdagar) samt boende i olika prislägen. I år görs en extra satsning på kulturdelen, med Håkan Hellström-utställningen Klubbland och extra tillskott i budgeten för akter på parkens scener.

Liseberg skänker entréer och åkpass till barnfamiljer med långvarigt försörjningsstöd. Vi öppnar upp parken vid Särskolans dag (1 gång/år) så att barn med särskilda behov kan få uppleva parken i lugnare tempo.

3.16 Tillgängligheten till kultur ska öka.

Bedömning av uppnådd måluppfyllelse	☒ God
-------------------------------------	---

Liseberg arbetar för att kunna erbjuda ett brett utbud av kulturaktiviteter för att passa många olika målgrupper. På Kaninteatern är det gratis teaterföreställningar för små barn, vissa av föreställningarna erbjuder teckentolkning och några syntolkning. Elvadansen på Polketten är gratis för stadens pensionärer.

3.17 Osakliga löneskillnader mellan män och kvinnor ska upphöra.

Bedömning av uppnådd måluppfyllelse	☒ God
-------------------------------------	---

Då Liseberg styrs av kollektivavtal innebär det att lönerna till övervägande del består av avtalsenliga löner oberoende av kön. På detta sätt är löneskillnaderna mycket låga. Vad vi däremot kan se är att en större andel män än kvinnor återfinns i avtalsområden och yrkesbefattningar som ger högre lön.

Inom tjänstemannaavtalets område råder däremot viss variation mellan könen då det är individuell lönesättning, även om likalönepolicy gäller. Tjänstemännen utgör 8 procent av verksamhetens anställda men står för cirka 30 procent av lönekostnaderna. Om man jämför kvinnor med män inom avtalsområdet så är det i antal jämn könsfördelning 50 procent medan kvinnors löner står för 47 procent av tjänstemännens löner.

3.18 Göteborg ska öka andelen hållbara upphandlingar.

Bedömning av uppnådd måluppfyllelse	☒ God
-------------------------------------	---

Lisebergs inköpsarbete fokuserar just nu på att implementera upphandlingsförfaranden baserade på LOU. Parallellt med detta arbetar vi även med att öka antalet hållbara upphandlingar. För närvarande fokuserar vi på miljömässiga krav, social hänsyn baserade på ILO-konventionen och social hänsynskriterier med kollektivavtalsliknande villkor. I alla upphandlingar bolaget gör ställs hållbarhetskrav. I takt med att fler upphandlingar görs när avtal löper ut ökar antalet hållbara upphandlingar.

3.19 Inrapportering av vissa mått

Mått till KF:s mål - Göteborg ska öka andelen hållbara upphandlingar

Upphandlingar under 2017 (fram till aug)	Antal	antal upphandlingar där sociala hänsynskriterier har använts, villkor för sysselsättning/jobbb	antal upphandlingar där sociala hänsynskriterier har använts, kollektivavtalsliknande villkor, jämlikhet, tillgänglighet eller enligt vita jobb	antal upphandlingar där socialhänsynskriterier har använts, uppföljningen enligt ILO:s kärnkonvention	antal upphandlingar där miljömässiga krav har använts, produkter/material som kan återanvändas/

			modellen	ner	uppdateras
Samtliga upphandlingar	32	2	1	32	15
Varav tjänsteupphandlingar	15	2	1	15	2
Varav förnyad konkurrensutsättning	6	0	0	6	5
Varav direktupphandling	18	0	0	18	8
Skapade arbetstillfällen	iu	iu	iu	iu	iu
Kvinnor	iu	iu	iu	iu	iu
Män	iu	iu	iu	iu	iu

Mått till KF:s mål: Livsvillkoren för personer med fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning ska förbättras

Livsvillkoren för personer med fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning ska förbättras	0-24 %	25-49 %	50-74 %	75-100 %	Definition
Skattad andel medarbetare med kompetens inom området* (markera med "x")				x	*Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning, s.4, Medvetenhet: "Alla medarbetare i stadenska ha goda kunskaper om de mänskliga rättigheterna och de förutsättningar som gör det möjligt för personer med funktionsnedsättning att vara delaktiga. Kunskaperna ska utgå från ett normkritiskt förhållningssätt."
	Antal				
Medarbetare som deltagit i utbildning inom området under 2017					

A close-up photograph of several green leaves with prominent veins. In the center-right, there is a purple flower with a fuzzy, spherical center. The background is dark and out of focus.

MILJÖBERÄTTELSE 2016
LISEBERG AB

Liseberg

Miljöberättelse

Lisebergs miljöarbete

Liseberg arbetar aktivt, systematiskt och långsiktigt med miljöfrågor. Miljöarbetet utgör en viktig del i verksamhetens hållbarhetsarbete.

Två viktiga utgångspunkter i miljöarbetet är dels verksamhetens miljöpåverkan och dels intressenternas krav, i första hand krav från ägare och olika myndigheter. Liseberg arbetar för att kontinuerligt förbättra sina resultat inom miljöområdet och systematiskt förebygga eller minska den samlade miljöbelastningen. Under året har följande sju områden varit i fokus för miljöarbetet:

- Personalens miljökompetens och engagemang
- Miljöhänsyn vid inköp och upphandling, projekt och underhållning/event
- Matens miljöpåverkan
- Energi och klimatpåverkan
- Kemikalier
- Avfall, källsortering och återvinning
- Buller

Miljöarbetet bedrivs inom ramen för ett miljöledningssystem.

Miljöledningssystemet är ett verktyg för att minska miljöpåverkan och för att omhänderta lagar och andra krav. På en övergripande nivå sker styrning via Lisebergs miljödirektiv, som pekar ut riktningen för miljöarbetet. Därutöver finns anvisningar som anger ansvarsfördelning och arbetsätt.

Hela verksamheten är miljödiplomerad sedan 2010. Miljödiplomeringen är ett frivilligt åtagande och omfattar krav enligt Svensk Miljöbas miljöledningsstandard. Oberoende externa miljörevisorer utför årligen en granskning och kontrollerar att kraven uppfylls. Årets revision resulterade återigen i ett förnyat miljödiplom.

Verksamheten är inte tillstånds- eller anmälningspliktig enligt miljöbalken.

Genomförda förbättringar

Under året har flera förbättringar genomförts, både avseende miljöledningssystemet för att tydliggöra ansvarsfördelning och förbättra arbetssätten och också utifrån utpekade fokusområden för att minska verksamhetens miljöpåverkan. Nedan redovisas ett urval av de åtgärder och insatser som gjorts.

- Nya miljöanvisningar har upprättats, fastställts och införts bl.a. avseende nödlägesberedskap, klimatkompensation, miljöregler för entreprenörer, miljöhänsyn vid upptäckt av förorening samt avvikelshantering. Flera befintliga anvisningar och miljödirektivet har reviderats.
- Lagefterlevnadskontroll har genomförts. Granskningen resulterade bl.a. i en utbildning för berörda i kraven på leksaker och framtagning av en ny leksaksanvisning för att säkra krav och innehåll när det gäller leksaker som säljs eller lottas ut på Liseberg.
- All tillsvidareanställd personal har genomgått miljöutbildning, både enskilt via en webbaserad utbildning och i grupper med workshops.
- Nya riktlinjer och målsättningar för mat och dryck har fastställts och gäller för berörda enheter fr.o.m. 2017.
- En omfattande energikartläggning har genomförts och en plan för energieffektiviseringsåtgärder upprättats. Utbyte till mer energieffektiv belysning har också genomförts som planerat.
- Verksamhetens klimatpåverkan har undersökts övergripande i en förstudie i syfte att få fram beslutsunderlag bl.a. avseende lämplig uppföljning och klimatredovisning.
- Kemikalieansvariga har fått utbildning i verksamhetens kemikaliehanteringssystem. Inventering av samtliga kemiska produkter samt riskbedömning av kemikalieanvändningen har genomförts. Det totala antalet unika kemiska produkter har minskat vilket är positivt. Nästa steg blir att bedöma vilka kemikalier som behöver fasas ut eller ersättas. Endast miljögodkända kemikalier används för tvätt av attraktioner.
- Källsortering för gäster i parken har införts på sex platser. Ny avfallsguide för personalen har upprättats och finns tillgänglig på intranätet.
- Miljöjuridisk utredning avseende buller har genomförts och i samband med det också utbildning för berörda.
- Ljudmätningar har gjorts både hos närboende, inför ny åkattraktion och i samband med våra olika konserter.
- Nya och förbättrade cykelparkeringar har iordningställt, både för parkgäster och för personalen.

Miljönyckeltal	2013	2014	2015	2016
Andel miljöutbildad personal (%)	94	75	69	100
Andel upphandlingar med specifik miljöhänsyn där administrativa avd varit delaktiga under hela inköpsprocessen (%)	-	-	-	100
Andel kravmärkta/ekologiska livsmedel (% av totala inköpen)	24	26	27	37,5*
Energiförbrukning totalt (MWh)	30999	30157	31047	31461
Energiförbrukning Parken (MWh/öppettimmar)	-	-	16,3	16,0
Energiförbrukning Hotellet (kWh/uthyrda enheter)	-	-	46	41
Energiförbrukning Stugor & Camping (kWh/uthyrda enheter)	-	-	28	27
Totalt antal unika kemikalier som används i verksamheten (st)	-	-	597	521
Antal kemikalier inneh. utfasningsämnen (st)	-	-	26	27
Antal kemikalier inneh. ämnen på SIN-listan (st)	-	-	122	105
Antal kemikalier inneh. prioriterade riskminskningsämnen (st)	-	-	153	164
Avfallsmängder (kg/gäst)	-	-	0,6	0,6
Restavfall (% av totala mängden avfall)	-	-	19	18
Fint brännbart (% av totala mängden avfall)	-	-	20	22
Farligt avfall (% av totala mängden avfall)	-	-	1	1
Inrapporterade bullerklagomål från närboende/gäster (st)	-	-	-	3

* Baserat på uppgifter för perioden jan-juli 2016

Upprättad av: Ylva Linder

Datum: 2017-01-17

Utvärderad och godkänd av företagsledningen

Datum: 2017-02-15

Lisebergs klimatpåverkan Förstudie

Liseberg

TRICORONA
TRICORONA CLIMATE PARTNER

Sammanställd av: Joel Nord
Färdigställd 2016-12-23
Reviderad 2017-02-08

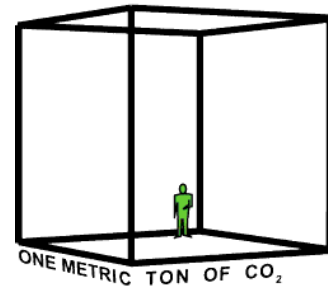
Introduktion

Tricorona Climate Partner AB (Tricorona) har på uppdrag av Liseberg gjort en förstudie av verksamhetens klimatpåverkan i form av koldioxidekvivalenter (CO₂e). Studien är baserad på dataunderlag från verksamhetsåret 2015.

Klimatredovisningen är genomförd enligt de riktlinjer och krav som finns i det internationellt erkända ramverket The Greenhouse Gas Protocol Corporate Accounting and Reporting Standard så långt som är möjligt.

Vad är ett Ton CO₂?

Ett ton koldioxid kan uppfattas som någonting väldigt abstrakt eftersom vi varken kan se eller känna vikten av det. Till ytan är ett ton CO₂ 556 m² vilket motsvarar ett klot med en radie på ca 5 meter eller en kub med drygt 8 meter långa sidor. Ett ton motsvarar också en tur och retur flygresa från Stockholm till Rom och medelsvenskens klimatpåverkan under ett helt år uppgår till 6 – 10 ton beroende på vad som inkluderas i beräkningen (konsumtion etc.). Ett ton CO₂ motsvarar även ca 3 m² havsisavsmältning enligt nya beräkningar (Notz & Stroeve 2016).

Metod

GHG-protokollet är en internationell standard för mätning och rapportering av växthusgasutsläpp. Det är den mest använda standarden på området där rapportering av växthusgasutsläpp enligt andra ramverk som till exempel GRI eller CDP ska ske i enlighet med GHG-protokollet. GHG-protokollet bygger på fem principer specificerade nedan vilka utgör utgångspunkten för ramverket.

- Relevans (relevance): rapporteringen ska på ett relevant sätt spegla företagets eller organisationens utsläpp så att den kan fungera som ett beslutsunderlag för användare både internt och externt.
- Fullständighet (completeness): rapporteringen ska täcka alla utsläpp inom den angivna systemgränsen. Eventuella undantag ska beskrivas och förklaras.
- Jämförbarhet (consistency): metoden för beräkningar ska vara konsekvent så att jämförelser kan göras över tid. Förändringar i data, systemgränser, metoder eller dylikt ska dokumenteras.
- Transparens (transparency): all bakgrundsdata, alla metoder, källor och antaganden ska dokumenteras.
- Noggrannhet (accuracy): de beräknade utsläppen ska ligga så nära de verkliga utsläppen som möjligt.

GHG-protokollet kategoriserar utsläpp i tre scope; scope 1, scope 2 och scope 3 med avtagande rädighet med ökande scope.

Utsläppen i Scope 1 kallas för direkta utsläpp, bland annat i rapporteringsramverket GRI-G4. Scope 2 omnämns som indirekta utsläpp och Scope 3 som övriga indirekta utsläpp. Nedan specificeras vilka utsläpp som hamnar i respektive scope.

Systemgränser

Systemgränser är ett begrepp som beskriver omfattning på de aktiviteter och organisatoriska enheter som inkluderas i klimatberäkningen. Inkluderade områden i denna förstudies kategoriseras nedan efter scope.

Scope 1

Direkta utsläpp från ägda eller kontrollerade verksamheter

Tex. ägda eller leasade tjänstebilar, oljepanna för uppvärmning

Scope 2

Indirekta utsläpp från användning av köpt elektricitet, ånga, värme, och kyla

Tillverkning och distribution av förbrukad el, fjärrvärme, fjärrkyla och ånga

Scope 3

Övriga indirekta utsläpp relaterade till verksamheten.

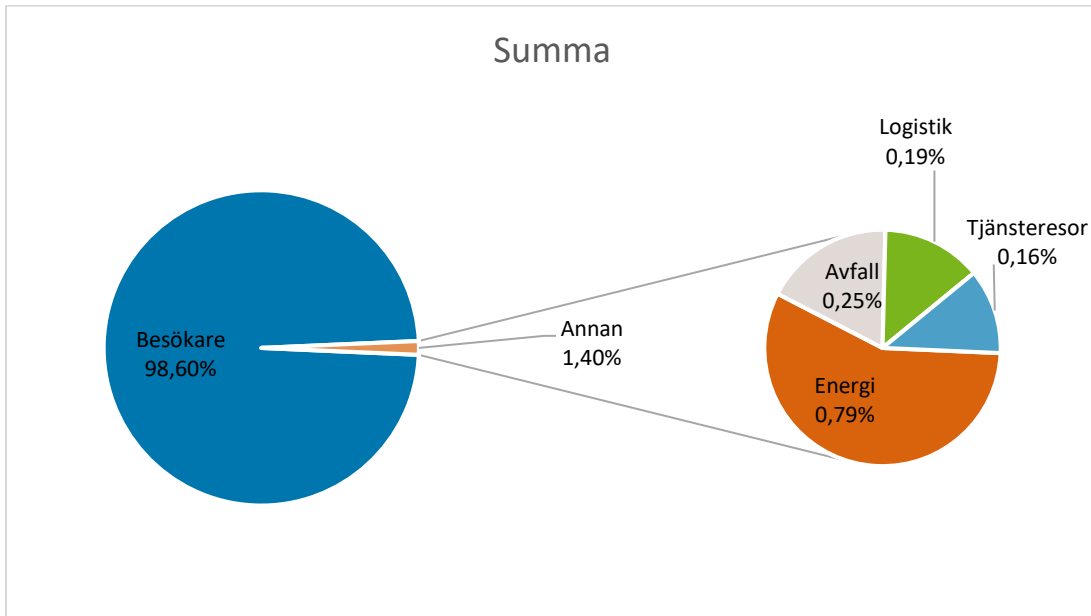
De övriga indirekta utsläppen som inkluderas i denna studie är tjänsteresor med tåg och flyg, transporter av varor, gods och avfall, förbränning av avfall, samt besökarnas resor till Liseberg.

Syfte

Syftet med denna förstudie är att förse Liseberg med en indikation om hur verksamhetens klimatpåverkan inom olika verksamhetsområden ser ut. Förstudien syftar framförallt till att klargöra storleksordningen för olika utsläppskategorier och är tänkt som ett underlag för val av systemgränser inför en fullständig klimatredovisning. Förstudien ger också en indikation på inom vilka områden ett utsläppsreducerande arbete har störst effekt.

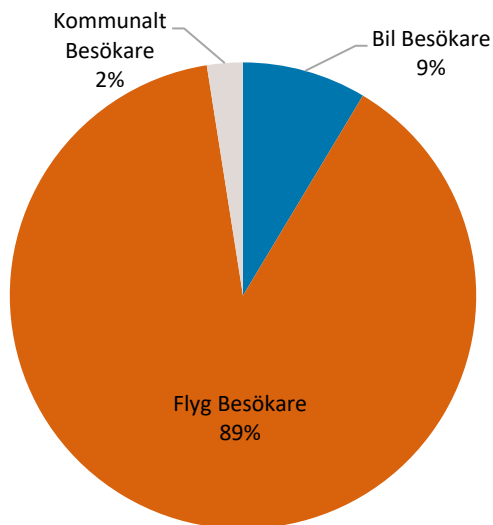
Resultat

Lisebergs totala klimatpåverkan uppskattas till 141 623 ton CO₂e. Besökarnas resor står för 98,6% av den totala påverkan och om dessa exkluderas uppskattas den totala påverkan till 1976 ton.

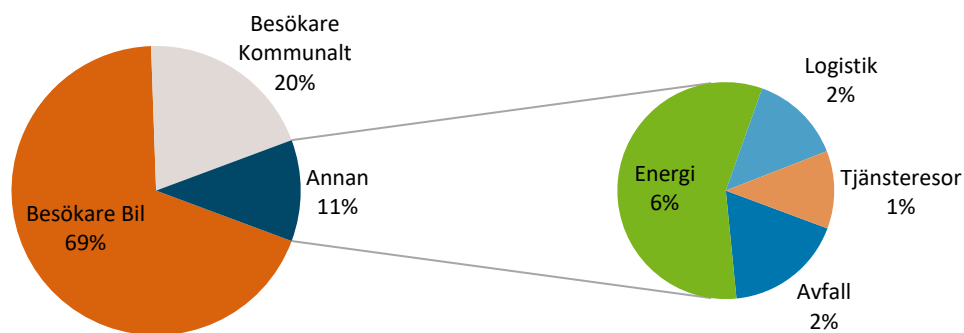
Figur 1. Lisebergs totala klimatpåverkan per utsläppskategori.

Av klimatpåverkan från besökarnas resor står flygresorna för 89% av utsläppen. Det innebär att besökarnas flygresor ger upphov till den överlägset största andelen av verksamhetens utsläpp. Det finns dock osäkerheter i dataunderlaget för beräkningen av besökarnas resor och uppskattningsvis framförallt vad gäller flygresor (se avsnitt Antaganden).

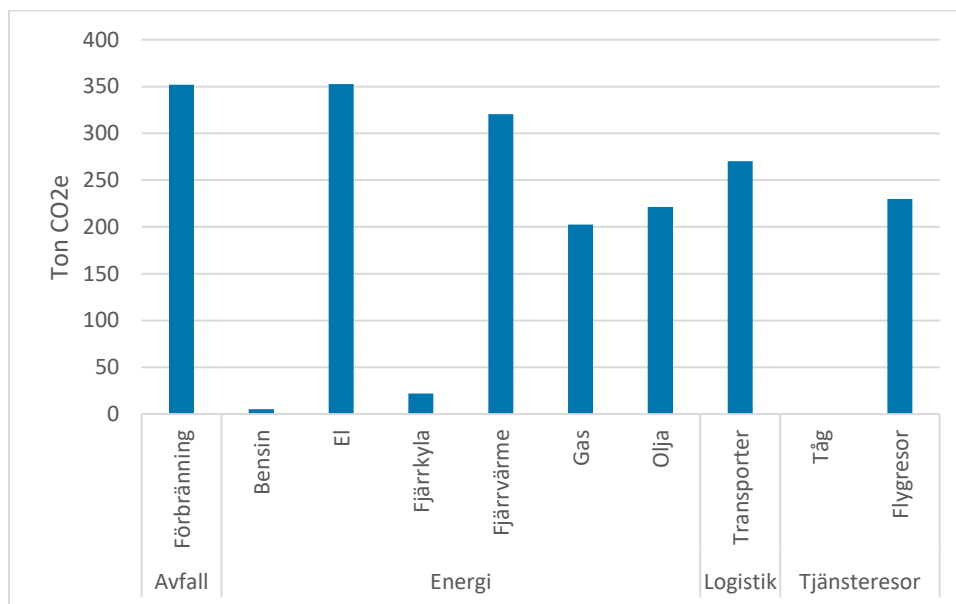
Figur. Besökarnas resor i andel utsläpp per transportsätt

Om utsläpp från besökarnas flyg exkluderas uppgår besökarnas resor trots detta till 89%.

Figur. Verksamhetens utsläpp exklusive besökarnas flygresor

Av utsläppen, exklusive besökarnas resor, är energiförbrukningen den största utsläppskällan.

Figur. Lisebergs utsläpp exklusive besökarnas resor

Nyckeltal

Inklusive besökarnas resor	45,7	Kg CO ₂ e/Besökare
Exklusive besökarnas resor	6,4	Kg CO ₂ e/Besökare

Som jämförelse visar historiska data från beräkningar Tricorona genomförd på svenska "kontorsverksamheter" under årens lopp utsläpp på cirka 4-6 ton CO₂ per anställd och år.

Antaganden

Vid beräkningen av Lisebergs utsläpp har en rad antaganden och uppskattningar gjorts för att göra beräkningen möjlig. Dessa antaganden redogörs för nedan:

Avfall

Beräkningen för avfall är baserad endast på brännbart avfall och schablon är tillämpad för utsläpp från förbränning av dessa. Även transport av brännbart avfall är inkluderat.

Besökare

Beräkningen av besökarnas transporter utgår från Lisebergs egna data med uppdelning av besökare efter distanskategorier. Dessa data ligger till grund för uppdelningen av antal besökare per distanskategori. Intervallerna angivna i distanskategorierna är sedan omräknade till intervallernas medeldistans för beräkning av rest distans. För bilresor har antagande gjorts om 3 passagerare per bil. Utsläpp från kommunala resor är beräknade genom schablon för kommunal transport per personkilometer.

För lokala besökare har det genomsnittliga transportsätt i Göteborg använts för beräkning av andelarna bilresor och kommunala resor. För kategorierna 5-19 mil, 20-29 mil samt 30+ mil har nationella genomsnittsvärden använts för beräkning av andelarna bilresenärer och kommunaltransportresenärer då inga mätningar av resesätt till Göteborg har funnits att tillgå. För i distanskategorin 30+ mil har antagande gjorts om att den genomsnittliga den resta distansen är 40 mil.

Kategorin Utlandet har beräknats som flygresor och beräkningsvärdet för dessa är satt till ett viktat genomsnitt av utsläpp från lokala och regionala resor. Antagande har gjorts om att 25% av utlandsbesökarna flyger från Europa och 75% flyger från Skandinavien. Sannolikt flyger inte alla utlandsbesökare men andelen marktransporterade utlandsbesökare antas motsvara andelen besökare i distanskategorin 30+ mil som flyger istället för att använda marktransport. Antalet besökare i dessa kategorier är ungefär lika stort och därför antas dessa avvikelser vara i paritet med varandra. Använda schablonvärden är baserade på statistik från Swedavia över mest frekvent flugna rutter.

Besökarnas resor är endast beräknade för resan till Liseberg och resan från Liseberg är inte inkluderad.

Energi och tjänsteresor

För energi och tjänsteresor är beräkningarna baserade på mätdata från Liseberg.

Logistik

Beräkningen för logistik är baserade på körda distanser under 2015 och antaganden har gjorts angående transportslagens typ och storlek. Det har inte varit möjligt att inkludera vikt i beräkningen.

Rekommendationer

Som framgår av förstudien ger besökarnas resor den överlägset största klimatpåverkan och övriga utsläpp från verksamheten har marginell påverkan i relation till dessa resor. För att underlätta klimatarbetet inom organisationen rekommenderar Tricorona att Liseberg redovisar sin klimatpåverkan både med och utan besökarnas resor, alternativt kan besökarnas resor redovisas separat. Bland annat för att Lisebergs möjlighet att påverka utsläppen i denna kategori är lägre jämfört exempelvis med utsläpp från förbrukning. Tricoronas uppfattning är att detta skulle göra klimatpåverkan mer överskådlig och därigenom underlätta klimatarbetet.

För att gå vidare med besöksresornas klimatpåverkan rekommenderar Tricorona att Liseberg samlar in mer detaljerade data för besökarnas rese mönster vilket dels skulle ge en tydligare bild av utsläppen från denna kategori samt ge underlag för eventuella reduktionsåtgärder. Förutsatt att besökarnas resor fortsättningsvis ska ligga inom verksamhetens systemgränser är denna åtgärd av central betydelse i Lisebergs klimatarbete!

Den data som behöver samlas in för besökarnas resor gäller transportslag och distans. För data om transportslag passar en kategorisering som inkluderar Lokal kommunaltransport, Bil, Båt, Tåg, och Flyg. Om möjligt är det bra att samla in data för antal passagerare för kategorin Bil. Även kategorier som specifikt rör de lokala besökarna så som cykel och till fots kan inkluderas.

Den distanskategorisering för besökare från Sverige som används av Liseberg idag passar bra men skulle även kunna inkludera ytterligare en distanskategori för de som reser mer än 30 mil eftersom en relativt stor andel av besökarna faller inom kategorin 30+ mil.

Den kategori som har störst klimatpåverkan av besöksresorna är kategorin Utlandet. Därför är det också den viktigaste kategorin att förbättra dataunderlaget för. Tricorona rekommenderar att kategorierna Bil, Båt, Tåg, och Flyg används för transportsätt och för sträcka, om möjligt, avreseland alternativt regionkategorierna Skandinavien, Europa, och Världen.

Klimatkompensation och Lisebergskaninen

Tricorona rekommenderar Liseberg att klimatkompenserar hela eller delar av sin verksamhet och ser över vilka delar som är mest relevanta att klimatkompensera i relation till verksamhetens kommunikationsarbete. I den inledande intervjun som genomfördes i samband med denna förstudie diskuterades möjligheten att lyfta in Lisebergs maskot, kaninen, i klimatarbetet som ambassadör för Lisebergs klimatåtaganden. Exempelvis skulle detta kunna göras genom att göra en livscykelanalys och klimatkompensera produktion och transport av denna för att därefter kommunicera klimatarbetet med hjälp av kaninen. Eftersom Kaninen är en central gestalt för verksamheten anser Tricorona att detta kan vara ett effektivt sätt att lyfta och kommunicera klimatarbetet.

Att tänka på inför en klimatredevisning

- Tricorona rekommenderar Liseberg att ta beslut gällande huruvida besökarnas resor skall falla inom verksamhetens systemgränser eftersom detta har stor inverkan på var reduktionsåtgärder har störst effekt. Mer detaljerade data bör samlas in för att ge underlag för klimatarbete relaterat till besökarnas resor. Detta kan göras i samråd med Tricorona.
- Data för logistik bör kompletteras med data för vikt, transportslag och mer detaljerade data för sträckor för högre precision i beräkningen.
- För avfall är underlaget till denna förstudie fullt tillräckligt för en fullständig klimatredevisning men tillgänglig data kan kompletteras med data för transporter av avfall.
- Liseberg har genom den energikartläggning som tidigare genomförts ett bra underlag för energiförbrukningen. Datainsamling till en klimatredevisning liknar datainsamlingen till energikartläggningen vad gäller typ av data men behöver inte göras på lika djup detaljnivå utan kommer att vara mer övergripande och beräknas genom förbrukade kWh för lokaler och attraktioner etc.
- Tricorona rekommenderar att Liseberg samlar in data för konsumtionsvara och inkluderar detta i en fullständig klimatredevisning eftersom klimatpåverkan från dessa antas vara relativt hög.
- Tricorona rekommenderar Liseberg att se över möjligheten att samla in data för gods (sålda produkter, vinster etc.) och inkludera detta i en fullständig klimatredevisning.

Referenser

Notz, D., & Stroeve, J. (2016). Observed Arctic sea-ice loss directly follows anthropogenic CO₂ emission, *Science*, 354(6313), 747-750.